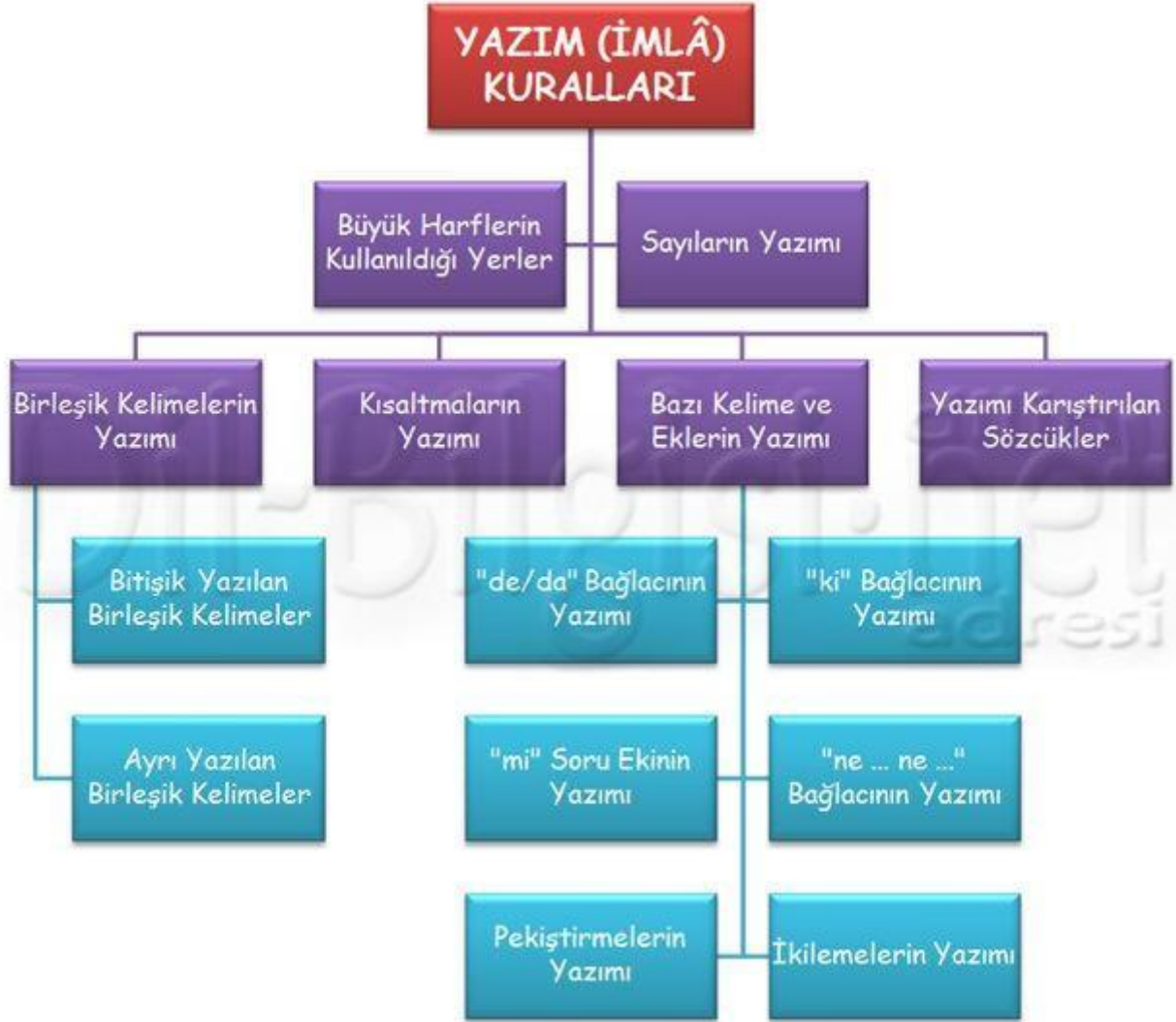

Yazım (İmlâ) Kuralları

Yazım Kuralları Kavram Haritası

KONU BAŞLIKLARI

6. Yazımı Karıştırılan Sözcükler

Yazım kuralları, birdili kullanırken yazıda ve söyleyişte kişiden kişiye farklılıklar oluşmaması için belirlenen ve herkes tarafından benimsenen kurallardır.

Dilimizi güzel kullanmak, söylemek istediklerimizi iyi anlatabilmek için yazım (imlâ) kurallarını bilmemiz gerekmektedir. Bu, bize sadece sınavlarda değil, günlük hayatta da kolaylık sağlayacaktır. Çünkü ömrümüz yazılarla iç içe geçmektedir.

1. Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

» Cümleler büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Elindeki kitabı bize tanıttı.**
- » **Kapıyı altmış yaşlarında bir teyze açtı.**

» Cümle içinde başkasından aktarılan ve tırnak içine alınan cümleler büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Babam kardeşime seslendi: “Ayşe, gelirken bıçakla çatal da getir!”**
- » **Sabri Bey: “Sabah erkenden yola çıkalım.” dedi.**

» İkinoktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar. Ancak ikinoktadan sonra cümle niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bu örnekler büyük harfle başlamaz.

Örnek

- » **Size tavsiyem şu: Her zaman düzenli çalışın.**
Bu örnekte iki noktadan sonra gelen kısım, bir cümle olduğu için büyük harfle başlamıştır.
- » **Rafta ne yok ki: konserveler, şekerler, kutular...**
Bu örnekte ise iki noktadan sonra gelen kısım, cümle niteliği taşımadığı için küçük harfle başlamıştır.

» Dizeler genellikle büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Vurulup tertemiz alından, uzanmış yatıyor.**
Bir hilâl uğruna, ya Râb, ne güneşler batıyor!

» Özel adlar büyük harfle başlar.

» Kişi adları ve soyadları büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Ömer Seyfettin, Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek...**
- » **Bu şiir Mehmet Akif Ersoy'a aittir.**

» Takma adlar da büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Avni (Fatih Sultan Mehmet), Demirtaş (Ziya Gökalp)**

» Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar, lakaplar, meslek ve rütbe adları büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Kadı Mehmet Efendi, Avukat Mustafa, Zeynep Hanım...**
- » **Dün gece Yüzbaşı Hakan, bölüğüne tatbikat yaptırdı.**

» Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Gofret, Çomar, Zeytin, Karabaş, Sarıkız...**
- » **Yabancı birinin kendisine yaklaştığını gören Çakır havlamaya başladı.**

» Akrabalık bildiren sözcükler büyük harfle başlamaz.

Örnek

- » **Burcu abla, Nesrin teyze, Nilgün hala...**
- » **Osman dayım bugün bize gelecekmiş.**

» Akrabalık bildiren sözcükler başa geldiğinde veya lakap yerine kullanıldığında büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Nene Hatun, Müslüm Baba, Susuz Dede...**
- » **Bugün Susuz Dede'yi ziyarete gittik.**

» Hitap kelimeleri büyük harfle başlar.

Örnek

» Sevgili Öğrenciler, Değerli Kardeşim...

» Saygı bildiren sözlere sonragelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar.

Örnek

» Sayın Bakan, Değerli Öğretmenim...

» Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar.

Örnek

» Uzak Doğu'dan gelen heyeti Vali, makamında kabul etti.

» Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar.

Örnek

» Türk, Alman, İngiliz, Özbek...

» Beni Türk hekimlerine emanet ediniz. (M.Kemal Atatürk)

» Dil ve Lehçe adları büyük harfle başlar.

Örnek

» Türkçe, Almanca, İngilizce...

» Her cumartesi İngilizce kursuna gidiyorum.

» Devlet adları büyük harfle başlar.

Örnek

» Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan, Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan...

» Bu yıl ülkemize en çok turist Almanya'dan gelmiş.

» Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözcükler büyük harfle başlar.

Örnek

» Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Budizm, Budist;

Hanefilik, Hanefi...

» **Ünlü bir manken, evlendikten sonra din değiştirerek Hristiyan oldu.**

» Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar.

Örnek

» **Tanrı, Allah, İlah, Cebrail, Zeus, Kibele...**

» **İslam'a göre peygamberlere vahiy getirmek, Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmekle vazifeli melek Cebrail'dir.**

NOT: "Tanrı, Allah, İlah" sözleri özel ad olarak kullanılmadıklarında küçük harfle başlar.

Örnek

» **Eski Yunan tanrıları, müzik dünyasının ilahı.**

» Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar.

Örnek

» **Mars, Dünya, Güneş, Halley...**

» **Güneş'in Dünya'ya uzaklığı 152.600.000 km'dir.**

NOT: Dünya, güneş, aysözcükleri gezegen anlamı dışındaki kullanıldığı küçük harfle başlar.

Örnek

» **Güneş doğmaz oldudünyama.**

» Yer adları (kita, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar.

Örnek

» **Asya, İç Anadolu, Konya, Bahçelievler...**

» **Avrupa kıtası bir yarımada şeklindedir.**

NOT: Yer-yön bildiren (doğu, batı, güney, kuzey, orta...) sözcükler, tek başına ya da özel isimden sonra kullanıldıklarında **küçük harfle**, özel isimden önce kullanıldıklarında **büyük harfle** başlar.

Örnek

- » **Siz Doğu Anadolu'yu gördünüz mü?**
- » **Anadolu'nun doğusuna yılın ilk karı düştü.**

NOT: Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen “mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak” kelimeleri büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Atatürk Bulvarı, Cumhuriyet Mahallesi, Kazım Karabekir Caddesi...**

NOT: Özelada dâhil olmayıp tamlamak için şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar.

Örnek

- » **Konya ili, Etimesgut ilçesi, Uzungöl beldesi, Darıca köyü...**

» Yer adlarında ilk kattan sonra gelen deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci adlar büyük harfle başlar.

Örnek

- » **Ağrı Dağı, Çoruh Nehri, İstanbul Boğazı, Süveyř Kanalı, Avrupa Yakası, Van Gölü...**

» “Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb.” yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar.

Örnek

- » **İşhakpaşa Sarayı, Çankaya Köřkü, Horozlu Han, Ankara Kalesi, Galata Köprüsü, Beyazıt Kulesi, Zafer Abidesi...**
- » **Galata Köprüsü bir hafta boyunca trafiğe kapatılmış.**

» Yer bildiren özel isimlerdeki saltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda, yer adının ilk harfi büyük yazılır.

Örnek

- » **Hisar'dan, Boğaz'dan, Köřk'e...**
- » **Boğaz'ı seyretmenin keyfi bir başkadır.**

» Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her sözcüğü büyük harfle başlar.

Örnek

» **Türkiye Büyük Millet Meclisi, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Malzeme Ofisi, Millî Kütüphane, Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Orman Çiftliği, Çankaya Lisesi, Mavi Köşe Bakkaliyesi, Yeşilay Derneği, Emek İnşaat, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü...**
» **Yapılan ihaleyi Yeşil İnşaat kazandı.**

» Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.

Örnek

» **Medeni Kanun, Türk Bayrağı Tüzüğü, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği...**

» Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her sözcüğü büyük harfle başlar.

Örnek

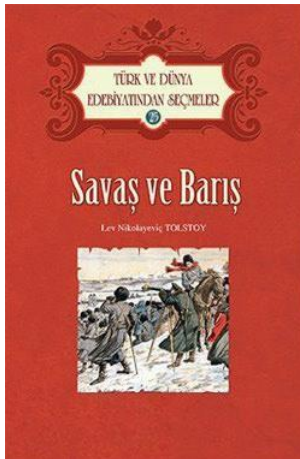
» **Nutuk, Safahat, Kendi Gök Kubbemiz, Sinekli Bakkal, Varlık, Resmî Gazete, Hürriyet, Milliyet, Zaman, Kaplumbağa Terbiyecisi, Leyla ile Mecnun, Saraydan Kız Kaçırma, Onuncu Yıl Marşı...**

» **Törende Onuncu Yıl Marşı da okundu.**

NOT: Özel ada dâhil olmayan “gazete, dergi, tablo vb.” sözcükler büyük harfle başlamaz.

Örnek

» **Milliyet gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu**

NOT: Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleribüyük yazıldığında “ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de” sözleriyle “mı, mi, mu, mü” soru eki küçük harfle yazılır. Özel adın tamamı büyük yazıldığındaysa bu sözler ve ekler büyük harfle yazılır.

Örnek

» **Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı...**
» **TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI, SAVAŞ VE BARIŞ...**

» Tarihi olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.

Örnek

» **İlk Çağ, Yükselme Devri, Millî Edebiyat Dönemi...**

» Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.

Örnek

» **Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ramazan Bayramı, Nevruz Bayramı, Miraç Kandili, Anneler Günü, 14 Mart Tıp Bayramı, Hıdırellez...**

» Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır.

Örnek

» **Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni...**

» Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar.

Örnek

» **Türklük, Türkçe, İstanbullu, Avrupalılaşmak...**
» **Gezi boyunca Erzurumlu bir arkadaşımız bize eşlik etti.**

NOT: Özel adkinden anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz.

Örnek

» **hicaz (Türk müziğinde bir makam), donkişotluk (gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışma)...**

NOT: Para birimleri büyük harfle başlamaz.

Örnek

» **avro, dinar, dolar, lira, kuruş, lîret...**

NOT: Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz.

Örnek

» **Arkadaşımla konuşurken birden o geldi.**

» Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.

Örnek

» **29 Mayıs 1453 Salı günü, 29 Ekim 1923, 28 Aralık...**

» **SBS 8 Haziran'da yapılacaktı.**

NOT: Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları büyük harfle başlamaz.

Örnek

» **SBS haziranda yapılacaktı.**

Yangın çıkışı levhası

» Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar.

Örnek

» **Giriş, Çıkış, Müdür, Vezne, Otobüs Durağı, Şehirler Arası Telefon, 3. Kat, 4. Sınıf, 1. Blok...**

» Kitap, bildiri, makale vb.nde ana başlıktaki kelimelerin tamamı, alt başlıktaki kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılır.

» Kitap, dergi vb.nde bulunan resim, çizelge, tablo vb.nin altında yer alan açıklayıcı yazılar büyük harfle başlar. Açıklayıcı yazı, cümle niteliğinde değilse sonuna nokta konmaz.

2. Sayıların Yazımı

» Sayılar metin içerisinde yazıyla yazılır.

Örnek

» **Üç ay sonra İzmir'e gideceğim.**

» **Bu gelenek bin yıldır sürüyor.**

» Saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır.

Örnek

- » **Bugün okula saat 11.00'de gideceğiz.**
- » **Manavdan 5 kg soğan aldık.**

NOT: Saat ve dakikalar metin içinde yazıyla da yazılabilir.

Örnek

- » **Saat dokuzu beş geçe...**

» Birden fazla sözcükten oluşan sayılar ayrı yazılır.

Örnek

- » **üç yüz altmış beş, bin iki yüz elli...**
- » **Bir yıl üç yüz altmış beş gündür.**

» Para ile ilgili işlemler vesenet, çek vb. ticarî belgelerde geçensayılar bitişik yazılır. Buradaki amaç belgenin üzerinde sonradan değişiklik veya ekleme yapılmasını önlemektir.

Örnek

- » **675,53 (altıyüzyetmişbeşTL, otuzbeşKr)**

» Dört veya daha çok basamaklı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta konur.

Örnek

- » **4.567, 328.197, 49.750.812, 4.250.310.500...**
- » **Türkiye'nin nüfusu 2012 yılı sonunda 75.627.384 kişiye ulaştı.**

» Dört veya daha çok basamaklı sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen "bin, milyon, milyar ve trilyon" sözleri harfle yazılabilir.

Örnek

- » **1 milyar 500 milyon kişi, 3 bin 255 kalem...**
- » **Türkiye'nin nüfusu 2012 yılı sonunda 75 milyon 627 bin 384 kişiye ulaştı.**

» Sayılarda kesirler virgülle ayrılır.

Örnek

» 4,56;15,2

» Sırasayıları yazıyla verakamla gösterilebilir. Rakamla gösterilmesi durumunda rakamdan sonra bir nokta konur ya da rakamdan sonra kesme işareti konularak derece gösteren ek yazılır.

Örnek

» **15., 56., XX.; 15'inci, 56'ncı**

NOT: Sıra sayıları ekle gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz.

Örnek

» **8.'inci (yanlış) 8'inci (doğru), 2.'nci (yanlış) 2'nci (doğru)**

NOT: Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir.

Örnek

» **8'er (yanlış) sekizer (doğru), 2'şer (yanlış) ikişer (doğru)**

NOT: Romen rakamları tarihî olaylarda, yüzyıllarda, hükümdar adlarında, tarihlerde ayların yazılışında, kitap ve dergi ciltlerinde, kitapların asıl bölümlerinden önceki sayfaların numaralandırılmasında, maddelerin sıralandırılmasında kullanılır.

3. Birleşik Kelimelerin Yazımı

3.1. Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler

» Ses düşmesine uğrayan bileşik sözcükler bitişik yazılır.

Örnek

» **cumartesi (cuma ertesi), nasıl (ne asıl), niçin (ne için), kaynana (kayın ana), birbirini (biri biri)...**

» “Et-“ ve “ol-“ yardımcı eylemleriyle birleşirken ses düşmesine veya ses türemesine uğrayan bileşik sözcükler bitişik yazılır.

Örnek

» **kaybolmak (kayıp olmak), hissetmek (his etmek), emretmek (emir etmek), halletmek (hal etmek)...**

» **Bütün gün kendinden bahsetti.**

» Sözcüklerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında benzetme yoluyla anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik sözcükler bitişik yazılır.

Örnek

» **altınbaş (kavun), çakırkanat (ördek), karagöz (balık), yalıçapkını (kuş), kedigözü (lamba), aslanağzı (çiçek), kargaburnu (alet), tavukgöğsü (tatlı), narçiçeği (renk), camgöbeği (renk), alinazik (yemek), kavuniçi(renk)...**

» **Üzerine narçiçeği bir gömlek giymişti.**

» “-a, -e, -ı, -i, -u, -ü” zarf-fiilekleriyle “bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek, görmek, yazmak” eylemleriyle yapılan fiiller bitişik yazılır.

Örnek

» **yapabilmek, uyuyakalmak, gelivermek, düşmeyegör, alabildiğine, gidedurmak, düşeyazmak, süregelmek...**

» **Senin için bütün zorluklara katlanabilirim.**

» İkincikelimesi “-an/-en, -r/-ar/-er/-ır/-ir, -maz/-mez, -mış/-miş” sıfat-fiil eklerini alarak kalıplaşan birleşik sözcükler bitişik yazılır.

Örnek

» **ağaçkakan, dalgakıran, gökdelen, hacıyatmaz, çokbilmiş, yurtsever, külyutmaz, hayırsever...**

» **Boğazın kıyısına yapılan gökdelenler, Boğaz'ın silüetini bozuyor.**

» Bir veya iki ögesi çekimli fiil olan birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Örnek

» **külbastı, şıpsevdi, biçerdöver, çıtkırıldım, imambayıldı, dedikodu, yanardöner...**

» **Hasat mevsimi gelince biçerdöverler çalışmaya başlar.**

» Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Örnek

» **alaşağı, ateşkes, yapboz, rastgele, çekyat, kapkaç, sıkboğaz...**

» **İri yarı adamı bir hamleyle alaşağı etti.**

» İki veya daha çok sözcükten oluşmuş Türkçe yer adları bitişik yazılır.

Örnek

» **Çanakkale, Pınarbaşı, Kabataş...**

» Şehir, kent, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su vb. sözcüklerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz ad tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır.

Örnek

» **Akşehir, Eskişehir, Taşlıçay, Elmadağ, Batıkent, Akdeniz, Yeşilırmak...**

» Kişiadları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer kuruluş adlarında ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

Örnek

» **Kemalpaşa, Bayrampaşa...**

» Ara yönleri belirten sözcükler bitişik yazılır.

Örnek

» **kuzeybatı, güneydoğu...**

» Somut olarak yer bildirmeyen “alt, üst, üzeri” sözlerinin sona getirilmesiyle oluşan birleşik sözcükler bitişik yazılır.

Örnek

» **ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı, akşamüzeri, suçüstü...**
» **Hırsız, akşamüstü suçüstü yakalanarak gözaltına alındı.**

» Dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan sözcükler de vardır.

Örnek

» Baş sözcüğüyle oluşturulan sıfat tamlamaları: **başbakan, başkomutan, başöğretmen, başyazar**

» Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki “başı” sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları: **aşçıbaşı, binbaşı**

» “oğlu, kızı” sözleri: **eloğlu, çapanoğlu, elkızı**

» **Ağa, bey, efendi, hanım, nine vb. sözlerle kurulan birleşik kelimeler: ağabey, hanımefendi**

» **“Biraz, birkaç, birkaçı, birtakım, birçok, birçoğu, hiçbir, hiçbir, herhangi” belirsizlik sıfatları ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.**

» Ev sözcüğüyle kurulan bileşik sözcükler bitişik yazılır.

Örnek

...evi, gözlemevi, orduevi, huzurevi, öğretmenevi...

“Eczahane” sözcüğü yaygın kullanım sebebiyle “eczane” biçiminde yazılır.

» Hane, name, zade kelimeleriyle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Örnek

» **dershane, beyanname, haramzade...**

NOT: “Eczahane, hastahane, pastahane, postahane” sözleri kullanımdaki yaygınlık dolayısıyla “eczane, hastane, pastane, postane” biçiminde yazılmaktadır.

3.2. Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler

» “Etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak” yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses düşmesi veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır.

Örnek

» **alt etmek, arz etmek, azat etmek, dans etmek, kul olmak, not etmek, terk etmek, var olmak, yok etmek, yok olmak...**

» Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbirini veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ayrı yazılır.

Örnek

- » Hayvan türlerinden birinin adıyla kurulanlar: **köpekbalığı, uğur böceği, bal arısı, Ankara keçisi, yaban ördeği**
- » Bitki türlerinden birinin adıyla kurulanlar: **çörek otu, lavanta çiçeği, kuş üzümü, yer elması, mantar ağacı**
- » Nesne, eşya ve alet adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: **lüle taşı, Oltu taşı, duvar saati, el sabunu, İngiliz anahtarı, toplu iğne, alt geçit**
- » Durum, olgu ve olay bildiren sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler: **açık öğretim, Ay tutulması, iş birliği**
- » Yiyecek, içecek adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: **tulum peyniri, İzmir köftesi, çiğ köfte, kuru yemiş**
- » Zamanla ilgili birleşik kelimeler: **bağ bozumu, gece yarısı, gün ortası, hafta başı, hafta sonu**
- » Bilim ve bilgi sözleriyle kurulan birleşik kelimeler: **dil bilgisi, gök bilimi**

» “-r/-ar/-er, -maz/-mez ve -an/-en” sıfat-fiilekleriyle kurulan sıfattamlaması yapısındaki birleşik kelimeler ayrı yazılır.

Örnek

» **bakar kör, çalar saat, döner sermaye, güler yüz, koşar adım, yazar kasa, çıkmaz sokak, görünmez kaza, tükenmez kalem, uçan daire...**

» “Renk” sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır.

Örnek

» **gümüş rengi, portakal rengi, ateş kırmızısı, boncuk mavisi, limon sarısı...**
» **Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,
Ve bir zaman bakacaksın semâyâya ağlayarak... (Ahmet Haşim)**

» Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır.

Örnek

» **açık mavi, açık yeşil, kirli sarı, koyu mavi, koyu yeşil...**

» Yer adlarında kullanılan “batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak” kelimeleri ayrı yazılır.

Örnek

» **Batı Trakya, Doğu Anadolu, Güney Kutbu, Kuzey Amerika, Güneydoğu Anadolu, Aşağı Ayrancı, Orta Asya, İç Anadolu, Yakın Doğu, Uzak Doğu...**
» **Türklerin ana yurdu Orta Asya’dır.**

» Kişi adlarından oluşmuş “mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy vb.” yer ve kuruluş adlarında, sondaki unvanlar hariç şahıs adları ayrı yazılır.

Örnek

» **Yunus Emre Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Fevzi Çakmak Sokağı, Koca Mustafapaşa, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sütçü İmam Üniversitesi...**

» “Dış, iç, sıra” sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır.

Örnek

» **çağ dışı, sıra dışı, yasa dışı, ceviz içi, hafta içi, yurt içi, aklı sıra, ardı sıra, peşi sıra, yanı sıra...**

» “Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift” sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır.

Örnek

» **alt yazı, üst kat, ana bilim dalı, ön söz, ön yargı, art niyet, arka plan, yan etki, karşı görüş, iç savaş, dış hat, orta oyunu, sağ açık, sağ bek, peşin hüküm, bir hücreli, iki anlamlı, tek eşli...**

» İyi dilek, karşılama ve uğurlama sözleri ayrı yazılır.

Örnek

» **hoşça kal, sağ ol, hoş geldin, güle güle, Allah’a ısmarladık, hoş bulduk...**

NOT: “Günaydın, başsağlığı” sözleri istisnadır.

4. Kısaltmaların Yazımı

» Özel isimlerin kısaltması büyük harfle başlar ve sonuna nokta konur.

Örnek

» **Alb. (albay), Prof. (profesör), Cad. (cadde)...**

NOT: Noktalı kısaltmalara ek getirilecekse kelimenin okunuşu esas alınır. Ek, noktanın yanına yazılır.

Örnek

» **Alb.dan, Prof.ün, yy.in...**

» Birkaç sözcükten oluşan kurum, kuruluş adları, her sözcüğünün ilk harfi alınarak kısaltılır ve her harf büyük yazılır. Ayrıca bu kısaltmalar arasına nokta konmaz.

Örnek

» **TRT, PTT, DSİ, TEK (doğru)**
T.R.T., P.T.T., D.S.İ., T.E.K. (yanlış)

» Birkaç sözcükten oluşan kurum ve kuruluş adlarının kısaltmaları, kullanılan harflere göre okunur. Kısaltmaya ek getirildiğindek, kısaltmanın okunuşuna göre, kesme işareti ile ayrılarak yazılır.

Örnek

» **TDK -Te De Ke şeklinde okunur.-**
"TDK'da çalışıyorum." ifadesi yanlıştır.
"TDK'de çalışıyorum." ifadesi doğrudur.

» Bazı kısaltmalar küçük harfle yazılır ve kendilerinden sonra nokta konmaz.

Örnek

» **m (metre), l (litre), g (gram)...**

» Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde sözcüğün okunuşu; büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır.

Örnek

» **TRT'dan (yanlış) TRT'den (doğru)**
» **THY'dan (yanlış) THY'den (doğru)**
» **kg'den (yanlış) kg'dan (doğru)**

5. Bazı Kelime ve Eklerin Yazımı

Bağlaç olan “da, de” ayrı yazılır

ve cümleden çıkarıldığında cümlede bozulma olmaz.

5.1. “de/da” Bağlacının Yazımı

» Bağlaç olan “da, de” ayrı yazılır. Kendisinden önceki sözcüğün son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar. Cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında bozulma olmaz.

Örnek

» **Durumu ona da bildirdi.**
» **Kardeşi de gelecekmiş.**

» “Ya” sözüyle birlikte kullanılan da mutlaka ayrı yazılır.

Örnek

» **O ya da sen, biriniz benimle gelin.**

NOT: Ayrı yazılan “da, de” hiçbir zaman “ta, te” biçiminde yazılmaz. “Da, de” bağlacını kendisinden önceki sözcükten kesme ile ayırmak da yanlıştır.

Örnek

» **Ayrılısakta beraberiz bundan sonra. (yanlış) – Ayrılısakda beraberiz bundan sonra. (doğru)**
» **Orhan'da geldi. (yanlış) – Orhan da geldi. (doğru)**

NOT: “Da, de” bağlacının bulunma durum eki olan “-da, -de, -ta, -te” ile hiçbir ilgisi yoktur. Bulunma durum eki getirildiği sözcüğe bitişik yazılır. Cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında bozulma olur.

Örnek

- » Eşyaları arabada unutmuş.
- » Timsahlar, karada ve suda yaşar.

- [Örnek Soru](#)
- [Çözüm](#)

- **Seni hastalığım da sağlığım da yanımda görmeliyim.**
- **Güneşin doğduğunda battığında senle izlemeliyim.**
- **Yanabilir saltanatlar, olsun yeniden yaparız,**
- **Biz de bu sevda sürdürükçe ölsekte yan yanayız.**

Yukarıda Mustafa Ceceli'nin seslendirdiği “Hastalıkta Sağlıkta” isimli parçadan bir dördlük verilmiştir. Bu dördlükte kaç tane yazım yanlışı vardır?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

5.2. “ki” Bağlacının Yazımı

» Bağlaç olan “ki” ayrı yazılır. Cümleden çıkarıldığında cümlede bozulma olmaz.

Örnek

- » Böyle de olmaz ki!
- » Erken çıkalım ki yemeğe yetişelim.

NOT: “Ki” bağlacı birkaç örnekte kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır. Bunları SOMBaHÇeMİ olarak kodlayabiliriz:

Sanki – Oysaki – Mademki – Belki –a– Halbuki – Çünkü –e– Meğerki – İllaki

BAĞLAÇLARIN YAZIM ÖZELLİKLERİNİ EĞLENCELİ BİR ŞEKİLDE ANLATAN ŞU VİDEOYU DA İZLEMENİZİ ÖNERİYORUZ:

□ [İŞLER GÜÇLER – İMLÂ KILAVUZU VİDEO](#)

5.3. “mi” Soru Ekinin Yazımı

» Soru eki olan “mi” ayrı yazılır ve kendisinden önceki sözcüğün son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar.

Örnek

- » **Bana da pasta kaldı mı?**
- » **Arkadaşlığımız bitti mi?**

» Soru ekinden sonra gelen ekler, bu ekle bitişik olarak yazılır.

Örnek

- » **Bugün sinemaya gidebilir miyim?**
- » **Bana yardım eder misin?**

» Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır.

Örnek

- » **İlginç mi ilginç bir kitap.**
- » **Gece oldu mu eve girerim.**

5.4. “ne... ne...” Bağlacının Yazımı

» Bu bağlacın kullanıldığı cümlelerin yüklemi olumlu olmalıdır.

Örnek

- » **Ne Almanya’da ne Fransa’da aradığı ilacı bulamadı. (yanlış)**
- » **Ne Almanya’da ne Fransa’da aradığı ilacı bulabildi. (doğru)**

5.5. Pekiřtirmelerin Yazımı

» İlk hecenin sonuna “m,p,r,s” seslerinden birinin getirilmesiyle yapılan pekiştirmeler daima bitişik yazılır.

Örnek

» **masmavi, tertemiz, apaçık, yemyeşil...**

» Kimi kurlsız pekiştirmeler de bitişik yazılır.

Örnek

» **paramparça, güpegündüz, sırlısklam...**

» Sözcüğün ilk hecesinden özel olarak oluşturulan ikileme biçimindeki pekiştirmeler ayrı yazılır.

Örnek

» **bas bas bağırmak, ter ter tepinmek, kasım kasım kasılmak...**

5.6. İkilemelerin Yazımı

» İkilemeler ayrı yazılır.

Örnek

» **Oynaya oynaya gelin çocuklar.**
» **Onunla baş başa görüşmelisiniz.**

» İkilemeyi oluşturan sözcüklerin arasına herhangi bir noktalama işareti konulmaz.

Örnek

» **Aşağı – yukarı üç senedir çalışıyorum. (yanlış)**
» **Olanları bana tek, tek anlatmalısın. (yanlış)**

» Sözcüğün ilk sesi yerine “m” sesi getirilerek yapılan ikilemeler daima ayrı yazılır.

Örnek

» **Burada kitap mitap yok.**
» **Bizde akıl makıl kalmadı.**

6. Yazımı Karıştırılan Bazı Sözcükler

YANLIŞ

- alış veriş
- bazan
- ard arda
- bir kaç
- herkez
- iddaa
- orta okul
- kipurik
- kirbit
- klavuz
- orjinal
- Hıristiyan
- ıstrap
- profösör
- süpriz
- traş
- yalnız
- antreman
- ahçı
- çukulata
- direk
- baya
- herşey
- hapşurmak
- heralde

DOĞRU

- alışveriş
- bazen
- art arda
- birkaç
- herkes
- iddia
- ortaokul
- kipurik
- kibrit
- kılavuz
- orijinal
- Hristiyan
- ızdırıp
- profesör
- sürpriz
- tıraş
- yalnız
- antrenman
- aşçı
- çikolata
- direkt
- bayağı
- her şey
- hapşırmaq
- herhalde

YAZIM KURALLARI VE ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Babam 40. yaş gününü de iki gün önce kutladı.
- B) Ligteki 38'nci golünü de bu maçta attı.
- C) Ölümünün 27'nci yılında saygıyla anıldı.
- D) 53'üncü İzmir Fuarı 22 Ağustos 2001 tarihinde başlıyor.
- E) 5'inci şiir kitabını da önümüzdeki hafta piyasaya çıkarıyor.

CEVAP: B Sayıların yanına konulan nokta işareti –inci, -inci anlamlarına gelir. Ancak B şıkkındaki 38'nci yanlıştır. 38'inci şeklinde yazılması gerekiyordu.

- I. Kulak verki havasında bahçemizin
- II. Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden
- III. Bir türkü söylenmede kendiliğinden
- IV. Nasıl dinlersen öyle, şen veya hazin.
- V. Dinledikçe ömrün artar, öyle güzel!

2. Numaralanmış dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

CEVAP: A Bağlaç olan ki her zaman ayrı yazılır. Ancak A şıkkında bitişik yazıldığı için yanlıştır yazılmıştır. Verki değil ver ki şeklinde olması gerekiyor.

3. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Yaşamanın en güzel noktasında durmuşuz
- B) Bir huzur ahengine dalmış gönüllerimiz
- C) Uyanabilirmiyiz sanki böyle bir rüyadan?
- D) İçimizdedir işte bu suyun serinliği
- E) Asırlar kadar tatlı ve uzun bir andı.

CEVAP: C Soru edatı olan –mı, -mi, -mu, -mü, -mısın, -misin, -musun, -müsün her zaman ayrı yazılır. Uyanabilirmiyiz değil uyanabilir miyiz şeklinde yazılması gerekiyordu.

4. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Dünden hatta bugünden bile yok haberimiz
- B) Bu su bizim gölgemiz, biziz şeffaf ve temiz
- C) Su sesine uyarak bir şarkı tutturmuşuz
- D) Açılan güller gibi suda gönüllerimiz
- E) Bir havuz kenarında yanyana oturmuşuz.

CEVAP: E Yan yana ikileme olduğu için ayrı yazılması gerekiyor.

5. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Kim ne derse desin artık ölmeyeceğim
- B) Şehir şiirde ağlasada umurumda değil artık
- C) Türkülere tutuyorum dudaklarımın ağlayışını
- D) Çocukluğumu bulmaya gidiyorum hazır susmuşken
- E) Kendime gidebilir miyim acaba çocukluğumla?

CEVAP:B “Ağlasada” daki da bağlaç olduğu için ayrı yazılması gerekir.

6.Yer adlarına ilk isimden sonra gelen “deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb.” tür bildiren isimler büyük harfle başlar.

Yukarıdaki kurala göre, aşağıdaki cümlelerde altı çizili bölümlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) Aral Gölü, dünyanın en derin göllerinden biridir.
- B) Haymana Ovası, Ankara ile Konya arasında
- C) Yunanistan’la aramızdaki sınır Meriç Nehri’dir.
- D) Türkiye’nin en büyük gölü Van Gölü’dür.
- E) Erciyes dağı, Kayseri il sınırları içinde yer almaktadır.

Cevap:E Erciyes Dağı şeklinde yazılması gerekiyor.

7.Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bana da yolculuk görüdüğü gün,
- B) Bulunmasına bulunur sanırım.
- C) Tabutumu taşıyacak üçbeş dost;
- D) Arkamdan ağlayacak bir kızcağız
- E) Fakat zamanla dostlar unutulur.

Cevap: C Sayılar ayrı yazılır. Üç beş şeklinde yazılması gerekiyor.

- I. Ben ölürsem ölürüm birşey değil,
- II. Ne olursa garip eşyama olur.
- III. Bir hayır sahibi çıkar, mı dersin?
- IV. Mektuplarımı iade edecek.
- V. Yanarım bakkal eline düşerse!

8. Numaralanmış dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

CEVAP:A Şey sözcüğü her zaman ayrı yazılır.

9. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Bunca sonu çamurlara bataçıkla geldim.
- B) Daldım doyumsuzluğuna buzlu denizlerin
- C) Üç bilinmeyenli denklem gibisin, inan çok zorsun
- D) Uzayda, kelebekler gibi kanat çırpıyoruz.
- E) Bir aşkı başından sonuna anlatışın başka

CEVAP: A Bataçıkla ikileme olduğu için bata çıka şeklinde ayrı yazılması gerekiyor.

10. Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu; büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır.

Bu kurala göre, aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) TDK’nin son yayımlarını henüz göremedim.
- B) Birçok işte çalışmış sonunda TRT’den emekli olmuştu.
- C) Son romanıyla UNESCO’dan da bir ödül almıştı.

- D) 2 mm'den kalın, madeni'' para basmak mümkün değildir.
E) Uçaklarda yolcular 30 kg'den fazla bagaj taşıyamazlar.

11. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) O yazılar büyük kıralların yazısıdır.
B) Bir akşamüstü bütün şehir alanda toplandı.
C) O çocukların hiçbiri bu hale düşmemiştir.
D) Bu yazı uğruna çok insan öldürmüştü.
E) Savaş aklına gelirse hemen koyuveriyordu.

12. Yorgun adam (I)dirildi, küreklere (II)yapıştı. Deniz daha da kabardı. (III)Kürekdeki adam ışığa girdi. Karşı dağın başı (IV)ağarır gibiydi. (V)Şaşkına dönen adam küreklere bıraktı.

Yukarıdaki parçada altı çizili sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

13. (I) Aşağıdan bakıldığında açık renkli gökyüzü, (II) yukarıdan (III) bakıldığında ise koyu mavi zemin sebebiyle balıkları (IV) farketmek (V) oldukca zordur.

Yukarıdaki parçada numaralanmış sözcüklerden hangi ikisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) I. ile II. B) II. ile III. C) III. ile IV. D) IV. ile V. E) I. ile V.

14. Etrafı binlerce (I)düşmanla (II)çevirili olan balık ve karides, (III)hayatda (IV)kala bilmek için (V)tetikde ve atik olmak zorundadır.

Yukarıdaki parçada numaralanmış sözcüklerin hangi ikisinde yazım yanlışı yapılmamıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) Belki de bu evlerin en önemli özellikleri çatılarıydı.
B) Köşkte birçok bahçe var, hepsine özel isim verilmiş.
C) Ülkemizin hiçbir yerinde böyle çatılar göremezsiniz.
D) Çatıların taştan yapılmasının birkaç nedeni var.
E) Sevgi insanın herhangi birşeye duyduğu yakınlıktır.

CÜMLENİN ÖGELERİ

1. Temel Ögeler

Bir düşünceyi, bir dilek ya da duyguyu söz veya yazı ile anlatabilmek için en az iki öge gereklidir. Bunlar yüklem ve öznedir. Bunlara cümlenin temel ögeleri denir.

1.1. Yüklem (Fiil, Eylem)

Cümledeki işi, hareketi, yargıyı bildiren çekimli unsura yüklem denir. Yükleme, cümlede yargı bildiren çekimli öge de diyebiliriz. Yüklem, yukarıda belirttiğimiz gibi, cümlenin temel ögesidir. Yani yüklem olmadan cümle de oluşmaz.

Örnek(ler)

» Ben işlerimi zamanında yaparım.

cümlesinde “yapmak” sözcüğü, bir yargı taşıdığı için yüklemdir.

» Buradaki evlerin hepsi çok güzeldi.

cümlesinde “güzeldi” sözcüğü bağımsız bir yargıyı sonuca bağladığı için yüklemdir.

» Komşu, komşunun külüne muhtaçtır.

cümlesinde ise “muhtaç” ismi, ek eylemin geniş zamanı ile çekimlenerek yüklem görevini üstlenmiştir.

NOT Yüklemini bulmak için herhangi bir soru yoktur. Fiiller ya da isim soylu sözcükler çekimlenerek bu görevi üstlenir. Yüklem bir sözcükten oluşabileceği gibi sözcük grubundan da oluşabilir.

Örnek(ler)

» Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.

cümlesinde “üstündeki kandır” sıfat tamlaması,

» Kadın, çocuğunu çok merak ediyordu.

cümlesinde “merak ediyordu” birleşik eylemi,

» Babamın çantası, arabanın bagajındaymış.

cümlesinde “arabanın bagajındaymış” isim tamlaması yüklem görevinde kullanılmıştır.

1.2. Özne

Yüklemin bildirdiği iş, oluş ya da durumu yapan veya cümledeki olanı karşılayan ögeye özne denir. Özne, cümlenin temel ögesidir; ancak her cümlede bulunmak zorunda değildir.

Özne, fiil cümlelerinde işi yapandır. İsim cümlelerinde bir eylem bulunmadığı için özne, yüklemin bildirdiği durumda olandır. Özne, yükleme sorulan “kim, ne?” soruları ile bulunur. Ancak özellikle “ne” sorusu, nesneyi bulmak için de sorulduğundan, özne sorusunu yükleme “yapan kim, olan ne?” biçimlerinde sormamız daha doğru olur.

Örnek(ler)

» Cocuklar bahçede neşeyle koşuyor. (koşan kim?/ kim koşuyor?)

cümlesinde “koşma” eylemini gerçekleştiren “çocuklar”dır. Bunu yüklemle sorduğumuz “koşan kim?” sorusu ile bulabiliyoruz.

» Bugün hava çok güzeldi. (güzel olan ne?)

cümlesinde özneyi bulmak için sorumuzu yüklemle birlikte sorarız: “Güzel olan ne?” Cevap durumundaki “hava” sözcüğü özne görevindedir.

► Özne; gerçek özne, gizli özne ve sözde özne olmak üzere üç grupta incelenir:

1.2.1. Gerçek (Açık) Özne

Yüklem bildirdiği yargıyı gerçekleştiren ya da yargının konusu olan varlığın cümlede açıkça ifade edildiği öznedir.

Örnek(ler)

» Bu konuyu bize Aydın anlatacak. (anlatacak olan kim?/ kim anlatacak?)

cümlesinde “Aydın” öznedir. Çünkü yüklemde bildirilen “anlatma” işini yapan durumundadır.

1.2.2. Gizli Özne

Cümlede bir sözcük olarak bulunmayan, yüklem çekiminden anlaşılan öznelere gizli özne denir.

Örnek(ler)

» Bu konuyu size anlatacağım. (anlatacak olan kim?/ kim anlatacak?)

cümlesinin yüklemi “anlatacağım” sözüdür. Özneyi bulmak için “anlatacak olan kim?” diye soruyoruz, “Ben” cevabı alıyoruz; ancak bu söz cümlede yok, biz bunu yüklem bildirdiği şahıstan çıkarıyoruz. Öyleyse bu cümle öznesi gizli öznedir.

» Dün akşam çok eğlendik. (eğlenen kim? → biz → gizli özne)

» Bize soğuk davranıyor. (soğuk davranan kim? → o → gizli özne)

1.2.3. Sözde Özne

Eylemin kim tarafından yapıldığı belli olmayan cümlelerde işten etkilenen unsur özne kabul edilir. Böyle öznelere sözde özne denir.

Örnek(ler)

» Bu konu çok iyi anlaşıldı.

cümlesinin yüklemi “anlaşıldı” sözüdür. Özneyi bulmak için “anlaşılan ne?” diye soruyoruz, “Bu konu” cevabı alıyoruz. “Bu konu” sözü burada özneymiş gibi gözükse de aslında işi yapan değil, işten etkilenen konumundadır. “anlaşılma” eyleminin kimin tarafından yapıldığı belli değildir, bu eylem sonucunda “bu konu”nun anlaşıldığı bellidir. Eylemin kimin tarafından yapıldığı belli olmadığı için “bu konu” özne olarak kabul edilmektedir.

NOT Söz ya da söz öbekleri cümlede özne olabilir. Ad tamlaması, sıfat tamlaması özne olarak kullanılabilir.

Örnek(ler)

» Uzun boylu, genç biri kapıyı açtı.

cümlesinde “uzun boylu genç biri” sıfat tamlaması özne durumundadır; çünkü “açtı” eylemini yapan kişidir.

» Dolabın kapısı kilitliydi.

cümlesinde “dolabın kapısı” belirtili isim tamlaması özne göreviyle kullanılmıştır; çünkü özneyi bulmak için sorulan “kilitli olan ne” sorusuna “dolabın kapısı” ad tamlaması cevap vermektedir.

2. Yardımcı Ögeler

Cümlelerin yardımcı öğeleri nesne, dolaylı tümleç (yer tamlayıcısı), zarf tümleci (zarf tamlayıcısı) ve edat tümlecidir.

Dolaylı Tümeleş, yüklemi yer anlamıyla tamamlayan ögedir.

2.2. Dolaylı Tümeleş (Yer Tamlayıcısı)

Cümlede yaklaşma, bulunma, uzaklaşma bildiren, yüklemi yer anlamıyla tamamlayan ögedir. Yer tamlayıcısı “-e, -de, -den” ekleriyle oluşan sözcük veya sözcük gruplarıdır. Dolaylı tümeleş, yükleme sorulan “kime, kimde, kimden; nereye, nerede, nereden; neye, neyde, neyden?” gibi sorularla bulunur.

Örnek(ler)

- » Baş ucumdaki lâmbayı yakıp, saate baktım. (neye baktım?) (yer tamlayıcısı) cümlesinde yükleme sorulan “neye” sorusuna cevap veren “saate” sözcüğü dolaylı tümeleşdir.
- » Seninle evde konuşacağım. (nerede konuşacağım?) (dolaylı tümeleş / yer tamlayıcısı) cümlesinde yükleme sorulan “nerede” sorusuna cevap veren “evde” sözcüğü dolaylı tümeleş görevindedir.

NOT İsmi “-e, -de, -den” hâl eklerini alan her sözcük cümlede dolaylı tümeleş görevinde bulunmaz. Bu ekleri alan sözcükler, cümlede zaman veya durum bildirirse, zarf tümeleşci olur.

Örnek(ler)

- » Tam iki saat ayakta bekledik.” (zarf tümeleşci)
 - » Unutma, ağşam seninle buluşacağız.” (zarf tümeleşci)
- Yukarıdaki cümlelerde “ayakta ve ağşam” sözleri zarf tümeleşci görevindedir. Bunu yükleme sorduğumuz sorulardan da anlayabiliriz. Birinci cümlede hâl ekini alan sözcük “nasıl”, ikinci ve üçüncü cümledeki sözcükler ise “ne zaman” sorularına cevap vermektedir.

2.3. Zarf Tümeleşci (Zarf Tamlayıcısı)

Yön, zaman, tarz, sebep, miktar, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan ve yükleme sorulan “ne zaman, nasıl, niçin, niye, neden, ne kadar, ne şekilde?” gibi sorulara cevap veren söz ya da söz öbekleri cümlede zarf tümeleşci (zarf tamlayıcısı) olarak kullanılır.

Örnek(ler)

- » Batuhan bugün derse gelmedi. (ne zaman gelmedi?) (zarf tümeleşci) cümlesinde yükleme sorulan “ne zaman” sorusuna cevap veren “bugün” sözü zaman bildiren zarf tümeleşci.

» Tuğçe derslerine çok çalışırdı. (ne kadar çalışırdı?) (zarf tümleci)
cümlesinde yükleme sorulan “ne kadar” sorusuna cevap veren “çok” sözcüğü miktar bildiren zarf tümleci görevinde kullanılmıştır.

NOT Aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri vb.” sözcükler, yalnız halde kullanıldığında zarf tümlecidir. Ancak bu sözcükler isimlere eklenen hâl eklerini aldıklarında zarf tümleci olmaz, cümlenin farklı bir ögesi olur.

Örnek(ler)

» Ahmet, dışarıya çıkmıştı. (nereye çıkmıştı?) (dolaylı tümleç / yer tamlayıcısı)
cümlesinde “Nereye çıkmıştı?” sorusuna cevap veren “dışarıya” sözcüğü “-e” hal eki aldığı için dolaylı tümleçtir.

» Görevli, içeriyi kontrol etti. (nereyi kontrol etti?) (nesne)
cümlesinde “Nereyi kontrol etti?” sorusuna cevap veren “içeri”yi” sözü hal eki aldığı için nesne görevindedir.

» Aşağı bakma sakın.

cümlesinde “Nereye bakma?” sorusuna cevap veren “aşağı” sözü hal eki almadan yön bildirdiği için zarf tümlecidir.

2.3.1. Edat Tümleci

Yüklemin ne ile (hangi araçla), kimin ile, hangi amaçla, yapıldığını gösteren söz öbeklerine edat tümleci denir. Yükleme sorulan “ne ile, ne için, kiminle, kimin için?” sorularıyla bulunur.

Edat tümleci olarak adlandırılan tümleçler de birer zarf tümlecidir. Çıkmış sorularda, seçeneklerde bile olsa, edat tümleci adının geçtiği görülmemiştir. Ancak bazı soruların çözümünde yardımcı olduğu söylenebilir. Eğer seçeneklerde “edat tümleci” adı geçmiyorsa, siz “edat tümleci” olarak gördüğünüz söz öbeklerine zarf tümleci de diyebilirsiniz.

Örnek(ler)

» O, bütün yazılarını, dolma kalemle yazar. (ne ile yazar?)

» Bu araştırmayı arkadaşlarıyla yapmış. (kiminle yapmış?)

» Bu yemekleri sizin için hazırladım.(kimin için?)

3. Ara Söz

Herhangi bir ögenin açıklayıcısı olarak cümleye giren, iki virgül veya iki kısa çizgi arasında yer alan, cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında herhangi bir daralmaya yol açmayan, bazen bağımsız olarak da cümleye girebilen sözcük ya da sözcük gruplarına ara söz denir.

Örnek(ler)

» Dil, insanın en güçlü silahı, konuştuğunda etkisini gösterir.

» İzmir’e, doğduğu kente, gidiyordu.

» Yaşlı adam onu, kara kuru çocuğu, bağrına bastı.

Yukarıdaki cümlelerde ara söz, cümlenin sırasıyla “özne, dolaylı tümleç, nesne” gibi öğelerini oluşturmuştur.

» Ülkenize, Belçika’ya, bizi de davet eder misiniz?

» Dünyanın en yüksek noktasına, Everest’e, bir Türk sporcu da tırmandı.

cümlelerinde “Belçika” ve “Everest’e” sözleri ara sözdür ve dolaylı tümleçlerin açıklayıcısı olarak kullanılmıştır.

NOT Ara söz, bir ögenin açıklayıcısı olarak kullanılmışsa, daima açıkladığı ögeden sonra gelir. Bir ögenin açıklayıcısı olarak kullanılmamışsa cümlede bağımsız olarak kullanılır ve cümle dışı unsur olarak kabul edilir.

Örnek(ler)

» O günün akşamı, sen de hatırlayacaksın, çay bahçesinde oturmuştuk.

cümlesinde “sen de hatırlayacaksın” sözleri ara sözdür; ama herhangi bir ögenin açıklayıcısı olarak kullanılmamıştır dolayısıyla cümle dışı unsurdur.

CÜMLENİN ÖGELERİ ÖRNEKLERİ VE ÇÖZÜMLERİ

1.Aşağıda verilen cümlelerin ögelerini bulunuz.

a- Büyük otelin aşırı süslü salonu birazdan başlayacak müzayede için özenle hazırlanmıştı.

b-Kürk astarlı eteklerinde yılların yorgunluğunu sürüklüyordu Gazanfer Ağa.

c- Civanbey koynundan çıkardığı saati gururla alçak abanoz sehpanın üzerine koydu.

d- Kösem Sultan bu sözleri işittiğinde dünya başına yıkılmıştı.

e-Başını çevirdiğinde yaşlı hanımefendinin artık orada olmadığını gördü.

f-Genç kadın bu kadar sakin konuşabildiğine şaşıyordu.

g- Koltuğuma yerleşir yerleşmez kafamı geriye yaslayıp, küçük pencereden dışarıya bakmaya başladığımda yanıma kimsenin oturmamasını diledim.

h- Tüketim, toplumsal yapıya, döneme ve kültüre göre değişkenlik gösteren sosyal bir olgudur.

2.Aşağıda verilen cümlelerde eksik bırakılan yerlere istenen ögelere uygun sözcükler yerleştiriniz.

a- Başımı sallayarak onayladım (belirtili nesne)

b- başını iki yana sallayarak gülümsedi. (özne)

c- Yatak odasına gidip raftaki valizimi çektim.(zarf tümleci)

d- Kapının önünde oğullarını , torunlarını ve gelinlerini karşılayan babaannem, bir haftadır hiddetle çektiği tepihinikoydu.(dolaylı tümleç)

e- Dünyanın bana göre en düşünceli ve vefakar babası doğum günümde bana aldı. (belirtisiz nesne)

f- O yıllarda mektuplar gönderiyor babam. (dolaylı tümleç)

3- Aşağıda verilen cümlelerde altı çizili ögelerin cümlenin hangi ögesi olduğunu yazınız.

a- Tam anneanneme onu en son ne zaman gördüğünü soracaktım ki ahşap kapının ardından gelen tıkırtıları duydum.

b- Köydeki evimizde yer yatağında yatıyordum o gece.

c- Akşam eve giderken hanımla ve çocuklarla da kutlamak lazım gelir deyip çikolatalı pasta aldı pastaneden.

d- Ayağa kalkıp pencereye ilerledim.

e- Boy boy zeytin ve reçel kavanozlarının durduğu beyaz fayans kaplı tezgahın üzerindeki raftan

anneannemin kahverengi cam bardaklarından birini alıp su doldurdum.

f- Ahmet Celal, çok mücadele etmesine rağmen köylülerle kaynaşamaz.

4- Aşağıdaki cümlelerin yüklemi nasıl oluşmuştur? Yazınız.(Örneğin : isim tamlaması, sıfat tamlaması, deyim, birleşik fiil, fiil, isim, ikileme, edat grubu, zamir, adlaşmış sıfat, pekiştirme...)

a- Mehmet Ali'nin bana bir "Allahısmarladık" demeden gitmiş olmasına ihtimal vermiyorum.

b- Kimi zaman kitap okumak için sahil kıyısına inerim.

c- Yazar adayının zamanla kendi tekniğini oluşturması önemlidir.

d- Edebiyat dersinden aldığın yüksek notlardan sonra gözüme girdin.

e- Bir masalmış geçen yıllar.

f- Çocuk neredeyse yolun ortasındaydı.

g- Lüleburgaz'daki kütüphane memuru benim.

h- Hayatta en sevdiğim şey kitaplarımı sallanan sandalyemde okumaktır.

i- Minik kızın saçları upuzundu.

j- Küçük kız hepsinden daha uyanıktı.

k- Dışarı çıktığımızda hava serin gibiydi.

l- Bu hafta sonu arkadaşlarla Tekirdağ'a gidebiliriz.

5- Aşağıda verilen cümlelerdeki altı çizili bölümlerle ögeleri doğru şekilde eşleştiriniz.

<u>Heyecan uyandırmayı amaçlayan yazar</u> , romanın polisiye havasını da hiç ihmal etmez.	SÖZDE ÖZNE
<u>Kerpiç duvarlarla örülü toprak damlarda</u> geçti çocukluğu.	YÜKLEM
Kim bulabilir şimdi <u>denizde kaybolan saatimi?</u>	ZARF TUMLECI
<u>Ne istediğini bilmeyen bir adamsın</u> sen.	BELİRTİSİZ NESNE

<u>Bir insanı sevmekle</u> başlayacak her şey.	ÖZNE
Ayşin, yastıktan başını kaldırmadan annesinden <u>bir bardak su</u> istedi.	DOLAYLI TÜMLEÇ
<u>Çocuğun elindeki balon patlavınca</u> çocuk ağlamaya başladı.	ZARF TÜMLECİ
Dinleyici, <u>konuşmacıya</u> jest ve mimiklerle dinlediğini hissettirmelidir.	DOLAYLI TÜMLEÇ
Dün katıldığım toplantıda <u>gençlerin teknoloji bağımlılığıyla ilgili çok önemli şeyler</u> anlatıldı.	BELİRTİLİ NESNE

CÜMLENİN ÖGELERİ CEVAP ANAHTARI

1. Aşağıda verilen cümlelerin ögelerini bulunuz.

a- Büyük otelin aşırı süslü salonu birazdan başlayacak müzayede için özenle hazırlanmıştı.

Sözde özne zarf tümleci z.t yüklem

b- Kürk astarlı eteklerinde yılların yorgunluğunu sürüklüyordu Gazanfer Ağa.

d.t b.li n özne

c- Civanbey kovnundan çıkardığı saati gururla alçak abanoz sehpanın üzerine koydu.

Ö. b.li n. z.t d.t y

d- Kösem Sultan bu sözleri işittiğinde dünya başına yıkılmıştı.

zarf tümleci yüklem

e- Başını çevirdiğinde yaşlı hanımefendinin artık orada olmadığını gördü.

zarf tümleci belirtili nesne yüklem

f- Genç kadın bu kadar sakın konuşabildiğine şaşırıyordu.

Özne dolaylı tümleç yüklem

g- Koltuğuma yerleşir yerleşmez kafamı gerive yaslayıp, küçük pencereden dışarıya bakmaya

zarf tümleci

başladığımda yanına kimsenin oturmamasını diledim.

belirtili nesne yüklem

h- Tüketim, toplumsal yapıya, döneme ve kültüre göre değişkenlik gösteren sosyal bir olgudur.

Özne yüklem

2. Aşağıda verilen cümlelerde eksik bırakılan yerlere istenen ögelere uygun sözcükler yerleştiriniz.

a- Başımı sallayarak onayladım onu. (belirtili nesne)

b- Dayım başını iki yana sallayarak gülümsedi. (özne)

c- Yatak odasına gidip raftaki valizimi hınçla çektim. (zarf tümleci)

d- Kapının önünde oğullarını, torunlarını ve gelinlerini karşılayan babaannem bir haftadır hiddetle çektiği tespihini cebine koydu. (dolaylı tümleç)

e- Dünyanın bana göre en düşünceli ve vefakar babası doğum günümde bana bilgisayar aldı. (belirtisiz nesne)

f- O yıllarda Almanya'dan mektuplar gönderiyor babam. (dolaylı tümleç)

3- Aşağıda verilen cümlelerde altı çizili ögelerin cümlenin hangi ögesi olduğunu yazınız.

a- Tam anneanneme onu en son ne zaman gördüğünü soracaktım ki ahşap kapının ardından gelen tükürtleri duydum. Belirtili nesne

b- Köydeki evimizde yer yatağında yatıyordum o gece.

Dolaylı tümleç

c-Akşam eve giderken hanımla ve çocuklarla da kutlamak lazım gelir deyip çikolatalı pasta aldı pastaneden. **Belirtisiz nesne**

d-Avağa kalkıp pencereye ilerledim. **Zarf tümleci**

e-Boy boy zeytin ve reçel kavanozlarının durduğu beyaz fayans kaplı tezgahın üzerindeki raftan dolaylı tümleç

anneannemin kahverengi cam bardaklarından birini alıp su doldurdum.

f-Ahmet Celal, çok mücadele etmesine rağmen kövlülerle kaynaşamaz. **özne e.t**

4- Aşağıdaki cümlelerin yüklemeleri nasıl oluşmuştur? Yazınız.(Örneğin : isim tamlaması, sıfat tamlaması, deyim, birleşik fiil, fiil, isim, ikileme, edat grubu, zamir, adlaşmış sıfat, pekiştirme...)

a-Mehmet Ali'nin bana bir "Allahasımarladık" demeden gitmiş olmasına ihtimal vermiyorum. **Birleşik fiil**

b-Kimi zaman kitap okumak için sahil kıyısına inerim. **Fiil**

c-Yazar adayının zamanla kendi tekniğini oluşturması önemlidir. **İsim**

d-Edebiyat dersinden aldığın yüksek notlardan sonra gözüme girdin. **Deyim**

e-Bir masalmış geçen yıllar. **Sıfat tamlaması**

f-Çocuk neredeyse yolun ortasındaydı. **Belirtili isim tamlaması**

g-Lüleburgaz'daki kütüphane memuru benim. **Zamir**

h-Hayatta en sevdiğim şey kitaplarımı sallanan sandalyemde okumaktır. **İsim-fiil**

i-Minik kızın saçları upuzundu. **Pekiştirme**

j-Küçük kız hepsinden daha uyanıktı. **Adlaşmış sıfat**

k-Dışarı çıktığımızda hava serin gibiydi. **Edat grubu**

l-Bu hafta sonu arkadaşlarla Tekirdağ'a gidebiliriz. **Birleşik fiil**

5- Aşağıda verilen cümlelerdeki altı çizili bölümlerle öğeleri doğru şekilde eşleştiriniz.

<u>Heyecan uyandırmayı amaçlayan yazar</u> , romanın polisiye havasını da hiç ihmal etmez. ÖZNE	SÖZDE ÖZNE
<u>Kerpiç duvarlarla örülü toprak damlarda</u> geçti çocukluğu. DOLAYLI TÜMLEÇ	YÜKLEM

Kim bulabilir şimdi <u>denizde kaybolan saatimi?</u> BELİRTİLİ NESNE	ZARF TÜMLECİ
<u>Ne istediğini bilmeyen bir adamsın</u> sen. YÜKLEM	BELİRTİSİZ NESNE
<u>Bir insanı sevmekle</u> başlayacak her şey. ZARF TÜMLECİ	ÖZNE
Ayşin, yastıktan başını kaldırmadan annesinden <u>bir bardak su</u> istedi. BELİRTİSİZ NESNE	DOLAYLI TÜMLEÇ
<u>Çocuğun elindeki balon patlayınca</u> çocuk ağlamaya başladı. ZARF TÜMLECİ	ZARF TÜMLECİ
Dinleyici, <u>konuşmacıya</u> jest ve mimiklerle dinlediğini hissettirmelidir. DOLAYLI TÜMLEÇ	DOLAYLI TÜMLEÇ
Dün katıldığım toplantıda <u>gençlerin teknoloji bağımlılığıyla ilgili çok önemli şeyler</u> anlatıldı. SÖZDE ÖZNE	BELİRTİLİ NESNE